

**DIREKCIJA ZA CIVILNO
ZRAKOPLOVSTVO
BOSNE I HERCEGOVINE**

554

Na osnovu čl. 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02, 102/09 i 72/17) i člana 14. stav (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

**PRAVILNIK
O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O
UTVRĐIVANJU ZAHTJEVA I UPRAVNIH
POSTUPAKA U VEZI SA AERODROMIMA**

Član 1.

U Pravilniku o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima ("Službeni glasnik BiH", br. 17/21 i 42/24) (u daljem tekstu: Pravilnik), u članu 1. u stavu (1) iza tačke j) dodaju se nove tač. k) i l) i glase:

- "k) uvjetima koje ispunjava operator aerodroma i pružatelj usluga upravljanja platformom kako bi identificirali i upravljali rizicima za informacijsku sigurnost koji mogu uticati na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety), a što bi moglo uticati na sisteme informacijske i komunikacijske tehnologije i na podatke koji se koriste u civilnom zrakoplovstvu, te kako bi se otkrili događaji u oblasti informacijske sigurnosti koji mogu uticati na sigurnost zračne plovidbe i dali odgovor na te incidente i oporavak od njih;
- l) uvjetima koje ispunjava operator aerodroma i pružatelj usluga upravljanja platformom koji se odnose na vanjsko izvještavanje o incidentima povezanim sa informacijskom sigurnošću."

U stavu (3) iza rimskog broja "III" dodaje se interpunkcijski znak zarez, iza rimskog broja "IV" dodaje se veznik "i" i rimski broj "VI".

U stavu (4) dodaje se nova tačka c) i glasi:

- "c) operatora aerodroma ili subjekta iz Programa sigurnosti civilnog zrakoplovstva Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 32/24), utvrđenih u skladu sa članom 11. Pravilnika o standardima iz sigurnosti civilnog zrakoplovstva ("Službeni glasnik BiH", broj 91/24), koji ispunjavaju zahtjeve za kibernetičku sigurnost navedene pod 1.7 Aneksa IV Pravilnika o standardima iz sigurnosti civilnog zrakoplovstva ("Službeni glasnik BiH", broj 91/24) i smatraju se

ekvivalentnim zahtjevima iz ovog pravilnika, osim zahtjeva iz IS.D.OR.230 Aneksa VI ovog pravilnika s kojima moraju biti usklađeni".

U stavu (5) iza tačke e) dodaju se nove tač. f), g), h), i) i j) i glase:

- "f) Delegirane uredbe Komisije (EU) 2022/1645 od 14. jula 2022. godine o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) 2028/1139 Evropskog parlamenta i Vijeća u vezi sa zahtjevima za upravljanje rizicima za informacijsku sigurnost sa mogućim uticajem na sigurnost zračne plovidbe za organizacije obuhvaćene uredbama Komisije (EU) broj 748/2012 i (EU) broj 139/2014 i o izmjenama i dopunama uredbi Komisije (EU) broj 748/2012 i (EU) broj 139/2014;
- g) Provedbene uredbe Komisije (EU) 2023/203 od 27. oktobra 2022. godine o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) 2018/1139 Evropskog parlamenta i Vijeća u vezi sa zahtjevima za upravljanje rizicima za informacijsku sigurnost sa mogućim uticajem na sigurnost zračne plovidbe za organizacije obuhvaćene uredbama Komisije (EU) broj 1321/2014, (EU) broj 965/2012, (EU) broj 1178/2011, (EU) 2015/340, provedbenim uredbama Komisije (EU) 2017/373 i (EU) 2021/664 i za nadležne organe obuhvaćene uredbama Komisije (EU), broj 748/2012, (EU) broj 1321/2014, (EU) broj 965/2012, (EU) broj 1178/2011, (EU) 2015/340 i (EU) broj 139/2014, provedbenim uredbama Komisije (EU) 2017/373 i (EU) 2021/664;
- h) Delegirane uredbe Komisije (EU) 2024/405 od 30. januara 2024. godine o izmjenama i dopunama Uredbe (EU) broj 139/2014 u vezi sa korištenjem signala u slučaju kvara radio-komunikacije;
- i) Provedbene uredbe Komisije (EU) 2024/894 od 13. marta 2024. godine o izmjenama i dopunama Uredbe (EU) broj 139/2014 u vezi sa izvještavanjem o događaju;
- j) Delegirane uredbe Komisije (EU) 2024/1400 od 13. marta 2024. godine o izmjenama i dopunama Uredbe (EU) broj 139/2014 u vezi sa sigurnošću aerodroma, promjene operatora aerodroma i izvještavanja o događaju".

Član 2.

U članu 2. u stavu (1) iza tačke dd) dodaju se nove tač. ee), ff), gg), hh), ii) i jj) i glase:

- "ee) **Informacijska sigurnost** (information security) je očuvanje povjerljivosti, integriteta, autentičnosti i dostupnosti mrežnih i informacijskih sistema;
- ff) **Događaj u oblasti informacijske sigurnosti** (information security event) je identificirani događaj u stanju sistema, usluge ili mreže koji ukazuje na moguće narušavanje politike informacijske sigurnosti ili propust kontrola informacijske sigurnosti, ili prethodno nepoznatu situaciju koja može biti relevantna za informacijsku sigurnost;
- gg) **Incident** (incident) je događaj koji ugrožava dostupnost, autentičnost, integritet ili povjerljivost pohranjenih, prenesenih ili obrađenih podataka ili usluga koje nude ili su dostupni putem mrežnih i informacijskih sistema;

- hh) **Rizik za informacijsku sigurnost** (information security risk) je rizik za organizacijske operacije civilnog zrakoplovstva, imovinu, pojedince i druge organizacije zbog mogućeg događaja u oblasti informacijske sigurnosti. Rizici za informacijsku sigurnost povezani su sa mogućnošću prijetnje iskorištavanja ranjivosti informacijske imovine ili grupe informacijske imovine;
- ii) **Prijetnja** (threat) je mogućnost povrede informacijske sigurnosti koja postoji kada postoji subjekt, okolnost, radnja ili događaj koji bi mogli prouzrokovati štetu;
- jj) **Ranjivost** (vulnerability) je nedostatak ili slabost u imovini ili sistemu, postupcima, projektu, provođenju ili mjerama informacijske sigurnosti koja bi se mogla iskoristiti i dovesti do narušavanja ili kršenja politike informacijske sigurnosti;
- kk) **Kibernetička sigurnost** (cybersecurity) podrazumijeva aktivnosti koje su neophodne za zaštitu mrežnih i informacijskih sistema, korisnika tih sistema i drugih lica pogođenih kibernetičkim prijetnjama.

Član 3.

U članu 8. iza stava (3) dodaje se novi stav (4) i glasi:

- "(4) DAAD priložen uz potvrdu prenosi se na novog operatora aerodroma na kojeg se operacije na aerodromu prenose, pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti iz st. (1) i (3) ovog člana."

Član 4.

Član 12. se briše.

Član 5.

Dosadašnji čl. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20. i 21. postaju čl. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19. i 20.

Član 6.

Iza Aneksa V Pravilnika dodaje se novi Aneks VI. Dosadašnji Aneks VI postaje Aneks VII.

Član 7.

U članu 19. u stavu (1) iza riječi "Aneksa IV", veznik "i" se briše, dodaje se interpunkcijski znak "zareza", a iza riječi "Aneksa VI" dodaju se riječi "i Aneksa VII".

Član 8.

(Primjena i stupanje na snagu)

Ove izmjene i dopune Pravilnika stupaju na snagu šest mjeseci od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH", osim odredaba Aneksa VI i odredaba koje se odnose na informacijsku sigurnost, a koje se primjenjuju istekom 24 mjeseca od dana stupanja na snagu.

Broj 1-3-02-2-418-6/25

22. jula 2025. godine
Banja Luka

Generalni direktor
Zorislav Ivanović, s. r.

ANEKS

Aneks I Pravilnika - Definicije izraza koji se koriste u aneksima od II do IV

Aneks I Pravilnika, mijenja se i glasi:

- (a) nakon (4) dodaje se (4a), i glasi:

"(4a) gustina prometa (na aerodromu) ((aerodrome) traffic density)) je broj kretanja u satu sa prosječnim prometnim opterećenjem i predstavlja aritmetičku sredinu broja kretanja u satu sa najvećim dnevnim prometnim opterećenjem na godišnjem nivou;"

- (b) Nakon (19a) dodaje se (19b) i glasi:

- "(19b) kritična tačka (hot spot) je lokacija na operativnoj površini na aerodromu na kojoj su se u prošlosti događali sudari ili neodobreni ulasci na poletno-sletnu stazu ili na kojoj postoji rizik od takvih događaja i gdje je neophodna veća pažnja pilota ili vozača;"
- (c) Navedeno pod (47) mijenja se i glasi:
- "(47) obavezni sadržaj potvrde (terms of the certificate)" označava sljedeće:
- ICAO indikator lokacije,
 - uvjeti za rad (VFR/IFR, dan/noć),
 - operacije aviona na posebno pripremljenim zimskim poletno-sletnim stazama,
 - poletno-sletna staza objavljene dužine,
 - vrste poletno-sletne staze i prilaza,
 - referentni kôd aerodroma,
 - obim operacija zrakoplova koji premašuje certificirane projektne karakteristike aerodroma,
 - pružanje usluga upravljanja platformom (da/ne),
 - spasilačko-vatrogasni nivo zaštite;"

Aneks II Pravilnika - Zahtjevi za nadležni organ (Part Authority Requirements) - Aerodromi (Dio ADR.AR)

Aneks II (Dio ADR.AR) Pravilnika, mijenja se i glasi:

- (1) ADR.AR.A.025 Neprimjenjivo.
- (2) U ADR.AR.A.030 navedeno pod (a), (b) i (c) mijenja se i glasi:
- "(a) Ne dovodeći u pitanje pravilnik kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu, nadležni organ uspostavlja sistem za odgovarajuće prikupljanje, analizu i širenje sigurnosnih informacija.
- (b) Neprimjenjivo.
- (c) Po prijemu informacija nevedenih pod (a), nadležni organ preduzima odgovarajuće mjere za rješavanje sigurnosnog problema, uključujući izdavanje sigurnosne naredbe u skladu sa ADR.AR.A.040 Aneksa II ovog pravilnika.
- (3) Nakon ADR.AR.A.030 dodaje se ADR.AR.A.030A, i glasi:

"ADR.AR.A.030A Hitna reakcija na incident ili ranjivost u vezi sa informacijskom sigurnošću koji utiču na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety)

- (a) Nadležni organ uspostavlja sistem za odgovarajuće prikupljanje, analizu i širenje informacija o incidentima i ranjivostima povezanim sa informacijskom sigurnošću sa mogućim uticajem na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety) a o kojima izvještavaju organizacije. Ovo se provodi u koordinaciji sa drugim relevantnim organima koji su odgovorni za informacijsku sigurnost ili kibernetičku sigurnost (cybersecurity) u Bosni i Hercegovini kako bi se poboljšala koordinacija i usklađenost sistema izvještavanja.
- (b) Neprimjenjivo.
- (c) Po prijemu informacija nevedenih pod (a), nadležni organ preduzima odgovarajuće mjere za rješavanje sigurnosnog problema, uključujući izdavanje sigurnosne naredbe u skladu sa ADR.AR.A.040 Aneksa II ovog pravilnika.
- (d) O mjerama preduzetim u skladu sa navedenim pod (c), nadležni organ bez odgađanja obavještava sva

lica ili organizacije koje se moraju uskladiti sa tim mjerama na osnovu zakona kojim se uređuje oblast zrakoplovstva i podzakonskih akata donesenih na osnovu tog zakona."

- (4) ADR.AR.B.005 mijenja se i glasi:

- (a) navedeno pod (a)(1) mijenja se i glasi:

"(a) BHDCA uspostavlja i održava sistem upravljanja koji uključuje najmanje:

- (1) dokumentirane politike i postupke za opisivanje svoje organizacije, načina i metoda za postizanje usklađenosti sa ovim pravilnikom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast. Procedure su ažurne i služe kao osnovna radna dokumentacija unutar nadležnog organa za sve relevantne zadatke.

- (b) Navedeno pod (c) mijenja se i glasi:

"(c) nadležni organ uspostavlja postupke za učestvovanje u međusobnoj razmjeni svih potrebnih informacija i pomoći sa drugim predmetnim nadležnim organima iz Bosne i Hercegovine, ili nadležnim organima drugih država, uključujući sljedeće informacije:

- (1) relevantne podignute nalaze i korektivne radnje koje su preduzete, kao rezultat nadzora organizacija odgovornih za pružanje usluga AMS na teritoriji Bosne i Hercegovine;
- (2) informacije koje proizlaze iz obaveznog i dobrovoljnog izvještavanja o događajima kao što se zahtijeva u ADR.OR.C.030 i ADR.OR.F.055;"

- (c) Dodaje se (d) i glasi:

"(d) Uz zahtjeve navedene pod (a), sistem upravljanja koji uspostavlja i održava BHDCA usklađen je sa posebnim propisom kojim se uređuje informacijska sigurnost BHDCA kako bi se osiguralo pravilno upravljanje rizicima za informacijsku sigurnost koji mogu uticati na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety)."

- (5) ADR.AR.B.010 mijenja se i glasi:

- (i) naslov se mijenja i glasi:

"ADR.AR.B.010 Dodjela zadataka

- (ii) dodaje se (c) i glasi:

"(c) U vezi sa certifikacijom i nadzorom usklađenosti organizacije sa navedenim pod ADR.OR.D.005A, nadležni organ može dodijeliti zadatke kvalificiranim subjektima u skladu sa navedenim pod (a) ili svakom relevantnom organu koji je odgovoran za informacijsku sigurnost ili kibernetičku sigurnost u Bosni i Hercegovini. Prilikom dodjele zadataka, nadležni organ osigurava:

- (1) da kvalificirani subjekt ili relevantni organ koordinira i uzima u obzir sve aspekte povezane sa sigurnošću zrakoplovstva;
- (2) da su rezultati aktivnosti certifikacije i nadzora, koje obavlja kvalificirani subjekt ili relevantni organ, uključeni u sveukupnu dokumentaciju o certifikaciji i nadzoru organizacije;
- (3) da sistem upravljanja informacijskom sigurnošću nadležnog organa, uspostavljen u skladu sa

ADR.AR.B.005(e), obuhvata sve zadatke certifikacije i kontinuiranog nadzora koji se obavljaju u ime nadležnog organa.";

(6) U ADR.AR.C.005 dodaje se (f) i glasi:

"(f) U vezi sa certifikacijom i nadzorom usklađenosti organizacije sa navedenim pod ADR.OR.D.005A BHDCA, uz usklađivanje sa navedenim od (a) do (e), preispituje sva odobrenja izdata na osnovu IS.D.OR.200(e) Aneksa VI ovog pravilnika nakon primjenjivog ciklusa nadzora i kad god se provedu promjene u opsegu rada organizacije.";

(7) ADR.AR.B.015 mijenja se i glasi:

"ADR.AR.B.015 Promjene u sistemu upravljanja"

(a) Nadležni organ ima uspostavljen sistem za utvrđivanje promjena koje utiču na njegovu sposobnost za izvršavanje zadataka i izvršavanje njegovih odgovornosti kako je utvrđeno ovim pravilnikom, zakonom kojim se uređuje oblast zrakoplovstva Bosne i Hercegovine i drugim važećim propisima. Ovaj sistem joj omogućava preduzimanje aktivnosti, prema potrebi, kako bi osigurala da sistem upravljanja ostane odgovarajući i efektivan.

(b) Nadležni organ ažurira svoj sistem upravljanja kako bi blagovremeno odražavao svaku izmjenu ovog pravilnika i drugih propisa koji regulišu ovu oblast, kako bi se osigurala njegova efikasna primjena.

(c) Neprimjenjivo.

(8) U ADR.AR.C.035 navedno pod (c) mijenja se i glasi:

"(c) Nadležni organ izdaje potvrdu navedenu pod (b) ako operator aerodroma dokaže nadležnom organu usklađenost sa navedenim pod ADR.OR.B.025 i ADR.OR.E.005. Ako se operator aerodroma promijeni, od novog operator aerodroma se ne zahtijeva da dokaže usklađenost sa zahtjevima iz ADR.OR.B.025(a)(1) i ADR.OR.E.005, ako se ti zahtjevi odnose na elemente koji ostaju nepromijenjeni.";

(9) Dodaje se ADR.AR.C.060 i glasi:

"ADR.AR.C.060 Promjena operatora aerodroma"

Po prijemu zahtjeva za promjenu operatora aerodroma, u skladu sa ADR.OR.B.060, nadležni organ:

(a) izdaje novu potvrdu u skladu sa ADR.AR.C.035;

(b) oduzima prethodnu potvrdu.";

(10) Nakon ADR.AR.C.040 dodaje se ADR.AR.C.040A i glasi:

"ADR.AR.C.040A Promjene u sistemu upravljanja informacijskom sigurnošću"

(a) U vezi sa promjenama kojima se upravlja i o kojima obavještava nadležni organ, u skladu sa postupkom iz IS.D.OR.255(a) Aneksa VI ovog pravilnika, nadležni organ uključuje preispitivanje tih promjena u svoj kontinuirani nadzor u skladu sa načelima utvrđenima u ADR.AR.C.005 Aneksa II ovog pravilnika. Ako se utvrdi bilo kakva neusklađenost, nadležni organ o tome obavještava organizaciju, zahtijeva dalje promjene i postupa u skladu sa ADR.AR.C.055 Aneksa II ovog pravilnika.

(b) U vezi sa drugim promjenama za koje je potreban zahtjev za odobrenje u skladu sa IS.D.OR.255(b) Aneksa VI ovog pravilnika (Dio IS.D.OR):

(1) po prijemu zahtjeva za promjenu, nadležni organ provjerava usklađenost organizacije sa

primjenjivim zahtjevima prije izdavanja odobrenja;

(2) nadležni organ uspostavlja uvjete pod kojim organizacija može raditi tokom provođenja promjene;

(3) ako utvrdi da organizacija ispunjava primjenjive zahtjeve, nadležni organ odobrava promjenu.";

Aneks III Pravilnika - Zahtjevi za organizaciju - Operatori aerodroma (Dio ADR.OR)

Aneks III (Dio-ADR.OR) Pravilnika, mijenja se i glasi:

(1) Dodaje se ADR.OR.B.060 i glasi:

"ADR.OR.B.060 Promjena operatora aerodroma"

(a) Aktuelni operator aerodroma obavještava nadležni organ o datumu kada će se izvršiti prijenos.

(b) Novi operator, na kojeg se prenosi rad aerodroma, podnosi zahtjev za izdavanje potvrde nadležnom organu, prije datuma kada će se izvršiti prijenos, u skladu sa ADR.OR.B.015.

(c) Novi operator, na kojeg se prenosi rad aerodroma, dokazuje usklađenost u skladu sa ADR.OR.B.025. Od novog operatora aerodroma ne zahtijeva se da dokaže usklađenost sa zahtjevima utvrđenim u ADR.OR.B.025(a)(1) i ADR.OR.E.005, u mjeri u kojoj se ti zahtjevi odnose na elemente koji ostaju nepromijenjeni.";

(2) ADR.OR.C.030 se mijenja i glasi:

"ADR.OR.C.030 Izvještavanje o događajima"

(a) Kao dio svog sistema upravljanja, operator aerodroma uspostavlja i održava sistem izvještavanja o događajima, uključujući obavezno i dobrovoljno izvještavanje. Operator aerodroma osigurava da je sistem usklađen sa primjenjivim zahtjevima propisa kojim se uređuje izvještavanje o događajima i ovim pravilnikom, kao i sa drugim važećim propisima iz ove oblasti.

(b) Operator aerodroma izvještava nadležni organ i svaku drugu organizaciju čije izvještavanje se zahtijeva u Bosni i Hercegovini o svakom događaju ili stanju od značaja za sigurnost koji ugrožavaju ili, ako se ne isprave ili ne riješe, mogu ugroziti zrakoplov, lica u njemu ili svako drugo lice, a posebno svaku nesreću ili ozbiljan incident.

(c) Osim izvještaja podnesenih u skladu sa navedenim pod (b), operator aerodroma izvještava nadležni organ i organizaciju odgovornu za projektovanje opreme aerodroma o svim kvarovima, tehničkim neispravnostima, prekoračenjima tehničkih ograničenja, događajima ili drugim nepravilnostima koji su ugrozili ili su mogli ugroziti zrakoplov, lica u njemu ili svako drugo lice, a nisu prouzrokovali nesreću ili ozbiljan incident.

(d) Ne dovodeći u pitanje propis kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu, izvještaji navedeni pod (c):

(1) moraju biti sačinjeni što je prije moguće, ali u svakom slučaju u roku od 72 sata od saznanja operatora aerodroma za događaj ili stanje na koje se izvještaj odnosi, izuzev ako to sprečavaju vanredne okolnosti;

(2) moraju biti sačinjeni u obliku i na način koje je utvrdio nadležni organ;

(3) sadrže sve odgovarajuće informacije o uvjetima koji su poznati operatoru aerodroma.

- (e) Bez obzira na propis kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu, za izvještaje koji se zahtijevaju pod (c) operator aerodroma podnosi naknadni izvještaj u kojem se navode detalji mjera koje operator aerodroma namjerava preduzeti kako bi spriječio slične događaje u budućnosti. Naknadni izvještaj se podnosi čim se utvrde te mjere i:

- (1) šalje se odgovarajućim subjektima koji su inicijalno izvještavani u skladu sa (b) i (c);
- (2) sačinjava se u obliku i na način koje je utvrdio nadležni organ.;"
- (3) Nakon ADR.OR.D.005 dodaje se ADR.OR.D.005A i glasi:

"ADR.OR.D.005A Sistem za upravljanje informacijskom sigurnošću"

Operator aerodroma uspostavlja, provodi i održava sistem za upravljanje informacijskom sigurnošću u skladu sa ovim pravilnikom kako bi se osiguralo odgovarajuće upravljanje rizicima za informacijsku sigurnost koji mogu uticati na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety).

- (4) ADR.OR.D.007 se mijenja i glasi:

"ADR.OR.D.007 Upravljanje zrakoplovnim podacima i zrakoplovnim informacijama"

- (a) U okviru svog sistema upravljanja operator aerodroma provodi i održava sistem upravljanja kvalitetom koji obuhvata sljedeće aktivnosti:
 - (1) aktivnosti u vezi sa zrakoplovnim podacima,
 - (2) aktivnosti u vezi sa pružanjem zrakoplovnih informacija.
- (b) U okviru svog sistema upravljanja, operator aerodroma uspostavlja sistem upravljanja sigurnošću (security) s ciljem sigurnosti (security) operativnih podataka koje prima, ili proizvodi, ili na drugi način upotrebljava, tako da pristup tim operativnim podacima imaju samo ovlaštena lica.
- (c) Sistem za upravljanje sigurnošću (security) definiše sljedeće elemente:
 - (1) postupke koji se odnose na procjenu i ublažavanje rizika za sigurnost podataka, praćenje i poboljšanje sigurnosti (security), provjere stanja sigurnosti (security) i širenje novih spoznaja;
 - (2) sredstva za otkrivanje narušavanja sigurnosti (security) i za upozoravanje osoblja odgovarajućim signalima upozorenja;
 - (3) sredstva za kontrolu efekata narušavanja sigurnosti (security) i za utvrđivanje radnji za oporavak i postupaka ublažavanja, kako bi se spriječilo ponavljanje.
- (d) Operator aerodroma osigurava sigurnosnu (security) provjeru svog osoblja u odnosu na sigurnost (security) zrakoplovnih podataka.
- (e) Aspektima povezanim sa informacijskom sigurnošću upravlja se u skladu sa ADR.OR.D.005A."
- (5) U ADR.OR.D.005(b), navedeno pod (11) mijenja se i glasi:

"(11) funkciju praćenja usklađenosti organizacije sa odgovarajućim zahtjevima i adekvatnosti postupaka; praćenje usklađenosti uključuje sistem povratnih informacija o nalazima odgovornom rukovoditelju kako bi se, po potrebi, osiguralo efektivno provođenje korektivnih mjera."
- (6) ADR.OR.D.025 mijenja se i glasi:

"ADR.OR.D.025 Koordinacija sa drugim organizacijama"

Operator aerodroma osigurava:

- (1) da se sistemom upravljanja vrši koordinacija i povezivanje sa sigurnosnim (safety) postupcima drugih organizacija koje vrše operacije ili pružaju usluge na aerodromu;
- (2) da takve organizacije imaju uspostavljene sigurnosne (safety) postupke za usklađivanje sa primjenjivim zahtjevima iz ovog pravilnika i drugih primjenjivih propisa, kao i sa aerodromskim priručnikom utvrđenim i održanim u skladu sa ADR.OR.E.005 ovog aneksa.;"
- (7) ADR.OR.D.027 mijenja se i glasi:

"ADR.OR.D.027 Programi sigurnosti letenja (safety) i komiteti za sigurnost letenja (safety) aerodroma"

- (a) Kao dio svog sistema upravljanja, operator aerodroma uspostavlja, provodi i vodi programe sigurnosti letenja (safety) u cilju promocije i unapređenja sigurnosti (safety), uključujući sigurnost poletno-sletne staze, i razmjenu informacija od značaja za sigurnost (safety) sa svim relevantnim organizacijama koje rade ili pružaju usluge na aerodromu. Operator aerodroma najmanje jednom godišnje provjerava učinkovitost svojih programa sigurnosti letenja (safety).
- (b) Kao dio programa sigurnosti letenja navedenih pod (a), operator aerodroma:
 - (1) uspostavlja, vodi i odgovoran je za rad lokalnog tima za sigurnost poletno-sletne staze i drugih komiteta za sigurnost letenja (safety) aerodroma;
 - (2) zahtijeva od svih relevantnih organizacija koje rade ili pružaju usluge na aerodromu da se uključe u lokalni tim za sigurnost poletno-sletne staze i u druge komitete za sigurnost letenja (safety) aerodroma preko imenovanih predstavnika koji imaju odgovarajuće i primjerenu operativnu stručnost relevantnu za predmet rada lokalnog tima za sigurnost poletno-sletne staze ili komiteta za sigurnost letenja (safety) aerodroma.
- (c) Operator aerodroma osigurava da:
 - (1) lokalni tim za sigurnost poletno-sletne staze i drugi komiteti za sigurnost letenja aerodroma (safety) redovno sazivaju sastanke, čija se učestalost određuje na osnovu (najmanje):
 - (i) gustine prometa na aerodromu;
 - (ii) složenosti tlocrta aerodroma;
 - (iii) vrste operacija;
 - (iv) sigurnosnih (safety) događaja na aerodromu i potencijalnih rizika utvrđenih kroz njihove analize;
 - (2) se prijedlozi i mjere lokalnog tima za sigurnost poletno-sletne staze i drugih komiteta za sigurnost letenja (safety) aerodroma zabilježe u akcionom planu i prate kako bi se osiguralo njihovo blagovremeno provođenje.
- (d) Lokalni tim za sigurnost poletno-sletne staze i drugi komiteti za sigurnost letenja (safety) aerodroma:
 - (1) podržavaju utvrđivanje i multidisciplinarni pregled lokalnih sigurnosnih (safety) problema, posebno onih koji se odnose na sigurnost na poletno-sletnoj stazi;
 - (2) predlažu moguće mjere za ublažavanje i odgovarajuće akcijske planove koje predmetne

- organizacije trebaju provesti u cilju unapređenja sigurnosti (safety);
- (3) razmatraju potrebu za razvoj redovnih lokalnih kampanja za podizanje svijesti o sigurnosti (safety) i zajedničkih programa obuke za osoblje svih relevantnih organizacija.
- (e) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupak ili postupke za osiguravanje provođenja navedenog od (a) do (d).";
- (7) U ADR.OR.D.030 dodaje se (ab) i glasi:
"(ab) operator aerodroma zaključuje ugovore o izvještavanju sa svim organizacijama koje rade ili pružaju usluge na aerodromu čije aktivnosti ili proizvodi mogu uticati na sigurnost (safety) zrakoplova.";
- (8) Nakon ADR.OR.F.045 dodaje se ADR.OR.F.045A i glasi:
"ADR.OR.F.045A Sistem za upravljanje informacijskom sigurnošću"
- Organizacija odgovorna za uslugu upravljanja platformom (AMS) uspostavlja, provodi i održava sistem za upravljanje informacijskom sigurnošću u skladu sa ovim pravilnikom kako bi se osiguralo odgovarajuće upravljanje rizicima za informacijsku sigurnost koji mogu uticati na sigurnost zračne plovidbe."
- (9) U ADR.OR.F.055 dodaje se (e) i glasi:
"(e) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS osigurava da se o svim događajima izvještava lice koja obavlja funkciju u vezi sa upravljanjem sigurnošću operatora aerodroma, u skladu sa propisom o izvještavanju o događajima u civilnom zrakoplovstvu."

ANEKS IV - Zahtjevi u vezi sa operacijama - Aerodromi (Dio ADR.OPS)

Aneks IV Pravilnika (Dio ADR.OPS), mijenja se i glasi:
(1) ADR.OPS.B.011 se dodaje i glasi:

"ADR.OPS.B.011 Uklanjanje onespособljenih zrakoplova

- (a) Operator aerodroma uspostavlja plan za uklanjanje onespособljenog zrakoplova na ili u blizini operativne površine i imenuje koordinatora aerodroma za provođenje tog plana.
- (b) Plan uklanjanja onespособljenog zrakoplova uključuje sljedeće:
- (1) kontakt podatke koordinatora na aerodromu za operacije uklanjanja onespособljenog zrakoplova na ili u blizini operativne površine;
 - (2) odgovornosti, aktivnosti i linije komunikacije za svaku uključenu organizaciju;
 - (3) spisak opreme i spisak osoblja na aerodromu ili u njegovoj blizini koji su na raspolaganju u tu svrhu;
 - (4) sve ugovore za brz prijem kompleta opreme za popravku zrakoplova koji su dostupni na drugim aerodromima, po potrebi.";
- (2) U ADR.OPS.B.031, dodaju se (c) i (d) i glase:
"(c) Ako se signali koriste u skladu sa navedenim pod (c) i (d), imaju sljedeće značenje:

Svjetlosni signal aerodromske kontrole zračnog prometa	Značenje
Bljeskovi zelene boje	Dopušten prelazak površine za slijetanje ili kretanje po stazi za vožnju.
Konstantno crveno	Zaustavite se.
Bljeskovi crvene boje	Pomjeriti se sa površine za slijetanje ili staze za vožnju i obratiti pažnju na zrakoplov.
Bljeskovi bijele boje	Napustiti manevarsku površinu u skladu sa lokalnim instrukcijama.

- (d) U uvjetima opasnosti ili ako se signali navedeni pod (c) ne uoče, signal naveden u nastavku se koristi za poletno-sletne staze ili staze za vožnju opremljene sistemom osvjetljenja i ima sljedeće značenje:

Svjetlosni signal aerodromske kontrole zračnog prometa	Značenje
Bljeskovi svjetala poletno-sletne staze ili staze za vožnju	Napustiti poletno-sletnu stazu i obratiti pažnju na toranj za svjetlosni signal.

- (3) ADR.OPS.B.070 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.B.070 Sigurnost (safety) radova na aerodromu (safety)"

- (a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi proces za upravljanje operativnom sigurnošću aerodroma tokom radova na operativnoj površini.
- (b) Procesom se utvrđuju i dokumentiraju odgovornosti u odnosu na:
- (1) odobrenja za izvođenje radova;
 - (2) provođenja svih predloženih promjena na operativnim objektima;
 - (3) datuma i vremena kada će operacije u objektima biti ograničene ili prekinute;
 - (4) metoda kojima će se te promjene objaviti;
 - (5) nadzora i kontrole radova koji su u toku;
 - (6) usklađenosti sa svim relevantnim sigurnosnim pravilima za operativnu površinu.
- (c) Proces upravljanja operativnom sigurnošću aerodroma tokom radova sadrži sljedeće elemente:
- (1) postupak planiranja radova;
 - (2) postupak procjene sigurnosti planiranih promjena operacija ili sistema aerodroma;
 - (3) postupak odobrenja radova;
 - (4) postupak za objavljivanje informacija u vezi sa radovima;
 - (5) postupak za uspostavljanje gradilišta i ponovno puštanje u rad;
 - (6) postupak za praćenje, nadzor i kontrolu radova.
- (d) Ako je zbog radova potrebno vršenje operacija sa smanjenom dužinom poletno-sletne staze, operator aerodroma razvija i provodi postupak za takve operacije.";
- (4) ADR.OPS.B.071 se dodaje i glasi:

"ADR.OPS.B.071 Zatvorene poletno-sletne staze i staze za vožnju ili njihovi dijelovi

- (a) Operator aerodroma osigurava da su oznake za zatvaranje postavljene na:
- (1) poletno-sletnoj stazi ili stazi za vožnju, ili njihovom dijelu, koja je trajno zatvorena za sve zrakoplove;
 - (2) privremeno zatvorenoj poletno-sletnoj stazi ili stazi za vožnju ili njihovom dijelu, osim što se takve oznake mogu izostaviti ako je zatvaranje kratkotrajno i ako su usluge u zračnom prometu osigurale odgovarajuće upozorenje.
- (b) Odstupajući od navedenog pod (a), oznaka zatvaranja ne mora biti postavljena na trajno zatvorenoj stazi za vožnju ili njenim dijelovima ako je ulaz u zatvorenu stazu za vožnju ili njene dijelove označen i osvijetljen svjetlima i markerima koji upozoravaju na neupotrebljivost.
- (c) Operator aerodroma osigurava da se sve oznake poletno-sletne staze i staze za vožnju fizički uklone kada je trajno zatvorena poletno-sletna staza ili staza za vožnju ili njihovi dijelovi.
- (d) Operator aerodroma osigurava da se osvjetljenje na zatvorenoj poletno-sletnoj stazi ili stazi za vožnju ili

njihovom dijelu ne koristi, osim ako je to potrebno radi održavanja.

- (e) Operator aerodroma osigurava da se, uz oznake zatvaranja, kad je poletno-sletna staza, staza za vožnju ili njihov dio zatvoren i ako se ukršta sa poletno-sletnom stazom koja se koristi ili stazom za vožnju koja se koristi noću, na ulazu u zatvorenu zonu postavljaju svjetla koja upozoravaju na neupotrebljivost."

(5) ADR.OPS.B.090 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.B.090 Zrakoplov na aerodromu koji nadmašuje certificirane projektne karakteristike aerodroma"

- (a) Da bi se zrakoplovu, čija kodna oznaka ili vanjski razmak točkova glavnog stajnog trapa, ili oboje, nadmašuje certificirane projektne karakteristike aerodroma, dozvolilo korištenje tog aerodroma ili njegovih dijelova, operator aerodroma podnosi zahtjev za prethodno odobrenje nadležnog organa; takvo odobrenje se ne zahtijeva za zrakoplov u slučaju opasnosti.
- (b) U zahtjevu za prethodno odobrenje nadležnog organa za zrakoplov naveden pod (a), operator aerodroma uključuje procjenu uticaja sljedećih karakteristika zrakoplova na infrastrukturu aerodroma, njegove objekte, opremu i operacije, kao i obratno:
- (1) raspon krila;
 - (2) vanjski razmak točkova glavnog stajnog trapa;
 - (3) baza točkova;
 - (4) dužina trupa;
 - (5) širina trupa;
 - (6) visina trupa;
 - (7) geometrija nosa;
 - (8) visina repa;
 - (9) vertikalno rastojanje od vrha krila;
 - (10) pogled iz pilotske kabine;
 - (11) udaljenost od pozicije oka pilota do prednje noge stajnog trapa;
 - (12) izgled glavnog stajnog trapa;
 - (13) sistem upravljanja stajnim trapom;
 - (14) maksimalna masa zrakoplova;
 - (15) geometrija stajnog trapa, pritisak u gumama i vrijednosti klasifikacije zrakoplova;
 - (16) karakteristike motora;
 - (17) maksimalni kapacitet putnika i kontejnera za goriva;
 - (18) performanse leta."

(6) Dodaju se ADR.OPS.B.095 i ADR.OPS.B.100 i glase:

"ADR.OPS.B.095 Kritične tačke"

- (a) Kad god je to potrebno, operator aerodroma određuje jedno ili više mjesta na operativnoj površini aerodroma kao "kritične tačke", kao dio programa sigurnosti koji je uspostavljen u skladu sa ADR.OR.D.027.
- (b) Nakon utvrđivanja kritične tačke, operator aerodroma provodi mjere za uklanjanje opasnosti i, ako to nije odmah moguće, dostavlja odgovarajuće zrakoplovne podatke nadležnoj jedinici za usluge zrakoplovnog informiranja (AIS) za objavu u Zborniku zrakoplovnih informacija (AIP).

ADR.OPS.B.100 Obustavljanje operacija na poletno-sletnoj stazi i zatvaranje poletno-sletne staze

- (a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi, u saradnji sa uslugama u zračnom prometu, postupke za

privremeno obustavljanje operacija na poletno-sletnoj stazi ili za planirano zatvaranje poletno-sletne staze.

(b) Postupci sadrže sljedeće:

- (1) uloge i odgovornosti operatora aerodroma, usluga u zračnom prometu i drugih organizacija uključenih u operacije na aerodromu, u zavisnosti od situacije;
- (2) pristup osoblja zatvorenoj poletno-sletnoj stazi;
- (3) sigurnosne mjere u skladu sa ADR.OPS.B.070 i ADR.OPS.B.071;
- (4) objavljivanje NOTAM u skladu ADR.OPS.A.057, osim ako se očekuje da obustavljanje operacija na poletno-sletnoj stazi bude kratkotrajno;
- (5) mjere prije ponovnog početka operacija na poletno-sletnoj stazi."
- (7) Dodaje se ADR.OPS.C.011 i glasi:

"ADR.OPS.C.011 Preopterećenost operacija"

Kad god se očekuje da će aerodrom redovno koristiti zrakoplov koji može oštetiti kolovozni zastor, operator aerodroma uspostavlja kriterije za preopterećenost operacija."

**ANEKS VI - Informacijska sigurnost - Zahtjevi za organizacije
(Dio - IS.D.OR)**

IS.D.OR.100 Područje primjene
IS.D.OR.200 Sistem upravljanja informacijskom sigurnošću
IS.D.OR.205 Procjena rizika za informacijsku sigurnost
IS.D.OR.210 Postupanje s rizicima za informacijsku sigurnost
IS.D.OR.215 Sistem unutrašnjeg izvještavanja o informacijskoj sigurnosti
IS.D.OR.220 Incidenti povezani sa informacijskom sigurnošću - otkrivanje, odgovor i oporavak
IS.D.OR.225 Odgovor na nalaze koje je prijavio nadležni organ
IS.D.OR.230 Sistem vanjskog izvještavanja o informacijskoj sigurnosti
IS.D.OR.235 Ugovaranje aktivnosti upravljanja informacijskom sigurnošću
IS.D.OR.240 Zahtjevi u vezi sa osobljem
IS.D.OR.245 Vođenje evidencije
IS.D.OR.250 Priručnik za upravljanje informacijskom sigurnošću (Information Security Management Manual - ISSM)
IS.D.OR.255 Izmjene sistema upravljanja informacijskom sigurnošću
IS.D.OR.260 Kontinuirano poboljšavanje

IS.D.OR.100 Područje primjene

U ovom dijelu utvrđuju se zahtjevi koje ispunjavaju organizacije iz člana 1. stav (3) ovog pravilnika.

IS.D.OR.200 Sistem upravljanja informacijskom sigurnošću (ISMS)

- (a) Kako bi se ostvarili ciljevi utvrđeni u članu 1. stavu (1) tačka k) ovog pravilnika, organizacija uspostavlja, provodi i održava sistem upravljanja informacijskom sigurnošću (Information Security Management System - ISMS) kojim se osigurava organizaciji da:
- (1) uspostavlja politiku informacijske sigurnosti kojom se utvrđuju opšta načela organizacije u pogledu mogućeg uticaja rizika za

- informacijsku sigurnost na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety);
- (2) identifikira i preispituje rizike za informacijsku sigurnost u skladu sa IS.D.OR.205;
 - (3) definira i provodi mjere postupanja s rizicima za informacijsku sigurnost u skladu sa IS.D.OR.210;
 - (4) primjenjuje sistem unutrašnjeg izvještavanja o informacijskoj sigurnosti u skladu sa IS.D.OR.215;
 - (5) definira i provodi, u skladu sa IS.D.OR.220, mjere potrebne za otkrivanje događaja povezanih sa informacijskom sigurnošću, identifikira događaje koji se smatraju incidentima sa mogućim uticajem na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety), osim u slučajevima koji su dozvoljeni u IS.D.OR.205(e), odgovara na, i oporavlja se od incidenta u vezi sa informacijskom sigurnošću;
 - (6) provodi mjere koje je nadležni organ prijavio kao hitnu reakciju na incident ili ranjivost povezanu sa informacijskom sigurnošću koja utiče na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety);
 - (7) preduzima odgovarajuće mjere u skladu sa IS.D.OR.225 kako bi se riješili nalazi koje je prijavio nadležni organ;
 - (8) provodi sistem vanjskog izvještavanja u skladu sa IS.D.OR.230 kako bi se nadležnom organu omogućilo preduzimanje odgovarajućih mjera;
 - (9) usklađuje se sa zahtjevima iz IS.D.OR.235 pri dodjeli ugovora za bilo koji dio aktivnosti iz IS.D.OR.200 drugim organizacijama;
 - (10) usklađuje se sa zahtjevima u vezi sa osobljem utvrđene u IS.D.OR.240;
 - (11) usklađuje se sa zahtjevima u vezi sa osobljem utvrđene u IS.D.OR.245;
 - (12) prati usklađenost organizacije sa zahtjevima ovog aneksa i pruža povratne informacije o nalazima odgovornom rukovoditelju kako bi se osiguralo efektivno provođenje korektivnih mjera;
 - (13) ne dovodeći u pitanje primjenjive zahtjeve za izvještavanje, štiti povjerljivost svih informacija koje je organizacija primila od drugih organizacija, u skladu s njihovim nivoom osjetljivosti.
- (b) Kako bi kontinuirano ispunjavala zahtjeve iz člana 1. stava (1) tačka k) ovog pravilnika, organizacija provodi proces kontinuiranog poboljšavanja u skladu sa IS.D.OR.260.
 - (c) Organizacija u skladu sa IS.D.OR.250 dokumentira sve ključne procese, postupke, uloge i odgovornosti potrebne za usklađivanje sa IS.D.OR.200(a) i uspostavlja postupak za izmjenu te dokumentacije. Promjenama tih procesa, postupaka, uloga i odgovornosti upravlja se u skladu sa IS.D.OR.255.
 - (d) Procesi, postupci, uloge i odgovornosti koje je organizacija uspostavila s ciljem usklađenosti sa IS.D.OR.200(a) odgovaraju prirodi i složenosti njenih aktivnosti, na osnovu procjene rizika za informacijsku sigurnost svojstvenih tim aktivnostima, i mogu se integrirati u druge postojeće sisteme upravljanja koje organizacija već primjenjuje.
 - (e) Ne dovodeći u pitanje obavezu usklađivanja sa zahtjevima za izvještavanje iz propisa o izvještavanju o događajima iz civilnog zrakoplovstva, koji su navedeni pod IS.D.OR.200(a)(13), nadležni organ može organizaciji izdati odobrenje za neprimjenjivanje zahtjeva od (a) do (d) i povezanih zahtjeva od IS.D.OR.205 do IS.D.OR.260 ako na zadovoljavajući način dokaže nadležnom organu da njene aktivnosti, objekti i resursi, kao i usluge koje pruža, prima i održava, njoj samoj ni drugim organizacijama ne predstavljaju nikakve rizike za informacijsku sigurnost sa mogućim uticajem na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety). Odobrenje se zasniva na dokumentiranoj procjeni rizika za informacijsku sigurnost koju je provela organizacija ili treća strana u skladu sa IS.D.OR.205 i pregledao i odobrio nadležni organ.
- Nadležni organ preispitaće trajnu validnost tog odobrenja nakon primjenjivog ciklusa nadzora i kad god se provedu promjene u djelokrugu rada organizacije.
- IS.D.OR.205 Procjena rizika za informacijsku sigurnost**
- (a) Organizacija identifikira sve svoje elemente koji bi mogli biti izloženi rizicima za informacijsku sigurnost. To uključuje:
 - (1) aktivnosti, objekte i resurse organizacije, kao i usluge koje organizacija pruža, prima ili održava;
 - (2) opremu, sisteme, podatke i informacije koji pridonose funkcioniranju elemenata navedenih pod (1).
 - (b) Organizacija identifikira interfejsse koje ima sa drugim organizacijama i koji bi mogli dovesti do međusobne izloženosti rizicima za informacijsku sigurnost.
 - (c) U odnosu na elemente i interfejsse navedene pod (a) i (b), organizacija identifikira rizike za informacijsku sigurnost koji bi mogli imati uticaj na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety). Za svaki identificirani rizik organizacija:
 - (1) određuje nivo rizika u skladu sa unaprijed definiranom klasifikacijom koju je utvrdila organizacija;
 - (2) povezuje svaki rizik i njegov nivo sa odgovarajućim elementom ili interfejsom utvrđenim u skladu sa (a) i (b).
- U unaprijed definiranoj klasifikaciji navedenoj pod (1), uzima se u obzir mogućnost pojave scenarija prijetnje i ozbiljnost njegovih posljedica za sigurnost (safety). Na osnovu te klasifikacije i uzimajući u obzir da li organizacija ima strukturiran i ponovljiv postupak upravljanja rizicima za operacije, organizacija može utvrditi da li je rizik prihvatljiv ili se sa njim treba postupati u skladu sa IS.D.OR.210.
- Kako bi se olakšala međusobna uporedivost procjene rizika, pri određivanju nivoa rizika u skladu sa navedenim pod (1) uzimaju se u obzir relevantne informacije dobijene u koordinaciji sa organizacijama navedenim pod (b).
- (d) Organizacija pregleda i ažurira procjenu rizika provedenu u skladu sa navedenim pod (a), (b) i (c) u svakoj od sljedećih situacija:
 - (1) dolazi do promjene elemenata koji su izloženi rizicima za informacijsku sigurnost;
 - (2) dolazi do promjene u interfejsima između organizacije i drugih organizacija ili u rizicima koje su saopštile druge organizacije;

- (3) dolazi do promjene informacija ili znanja koji se koriste za identifikiranje, analizu i klasifikaciju rizika;
- (4) naučene su lekcije na osnovu analize incidenata povezanih sa informacijskom sigurnošću.

IS.D.OR.210 Postupanje sa rizicima za informacijsku sigurnost

- (a) Organizacija izrađuje mjere za otklanjanje neprihvatljivih rizika identificiranih u skladu sa IS.D.OR.205, blagovremeno ih provodi i provjerava njihovu kontinuiranu efikasnost. Te mjere omogućavaju da organizacija:
 - (1) kontrolira okolnosti koje pridonose stvarnoj pojavi scenarija prijetnje;
 - (2) ublaži posljedice za sigurnost zračne plovidbe (aviation safety) povezane sa nastankom scenarija prijetnje;
 - (3) izbjegava rizike.

Te mjere ne smiju uvesti nove neprihvatljive rizike za sigurnost zračne plovidbe (aviation safety).

- (b) Lice navedeno pod IS.D.OR.240(a) i (b) i drugo uključeno osoblje organizacije se obavještava o ishodu procjene rizika provedene u skladu sa IS.D.OR.205, odgovarajućim scenarijima prijetnji i mjerama koje treba provesti.

Organizacija obavještava i organizacije sa kojima ima interfejs u skladu sa IS.D.OR.205(b) o svim rizicima koji su zajednički za obje organizacije.

IS.D.OR.215 Sistem unutrašnjeg izvještavanja o informacijskoj sigurnosti

- (a) Organizacija uspostavlja plan unutrašnjeg izvještavanja s ciljem prikupljanja i procjene događaja povezanih sa informacijskom sigurnošću, uključujući one o kojima treba izvještavati u skladu sa IS.D.OR.230.
- (b) Taj sistem i proces iz IS.D.OR.220 omogućavaju da organizacija:
 - (1) identificira koji od događaja prijavljenih u skladu sa navedenim pod (a) se smatraju incidentima ili ranjivostima povezanim sa informacijskom sigurnošću sa mogućim uticajem na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety);
 - (2) identificira uzroke i faktore koji doprinose incidentima i ranjivostima povezanim sa informacijskom sigurnošću, koji su utvrđeni u skladu sa navedenim pod (1), i rješava ih u okviru procesa upravljanja rizicima za informacijsku sigurnost u skladu sa IS.D.OR.205 i IS.D.OR.220;
 - (3) osigura procjenu svih poznatih i relevantnih informacija koje se odnose na incidente i ranjivosti povezane sa informacijskom sigurnošću i identificirane u skladu sa navedenim pod (1);
 - (4) osigura primjenu metode za internu distribuciju informacija prema potrebi.
- (c) Svaka ugovorna organizacija, koja organizaciju može izložiti rizicima za informacijsku sigurnost sa mogućim uticajem na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety), obavještava organizaciju o događajima povezanim sa informacijskom sigurnošću. Ovi se izvještaji podnose primjenom postupaka utvrđenih u posebnim ugovornim

aranžmanima i ocjenjuju se u skladu sa navedenim pod (b).

- (d) Organizacija sarađuje u istragama sa svakom drugom organizacijom koja značajno pridonosi informacijskoj sigurnosti svojih sopstvenih aktivnosti.
- (e) Organizacija može integrirati taj sistem izvještavanja sa drugim sistemima izvještavanja koje je već primijenila.

IS.D.OR.220 Incidenti u vezi sa informacijskom sigurnošću - otkrivanje, odgovor i oporavak

- (a) Na osnovu rezultata procjene rizika provedene u skladu sa IS.D.OR.205 i ishoda postupanja sa rizicima provedenog u skladu sa IS.D.OR.210, organizacija provodi mjere za otkrivanje incidenata i ranjivosti koje ukazuju na moguću pojavu neprihvatljivih rizika i koje mogu imati uticaj na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety). Te mjere omogućavaju organizaciji da:
 - (1) identificira odstupanja od unaprijed utvrđenih osnovnih vrijednosti funkcionalne učinkovitosti;
 - (2) aktivira upozorenja za primjenu odgovarajućih mjera odgovora u slučaju bilo kakvog odstupanja.
- (b) Organizacija provodi mjere da odgovori na sve uvjete događaja identificiranih pod (a) koji se mogu razviti ili su se razvili u incident po informacijsku sigurnost. Te mjere odgovora omogućavaju organizaciji da:
 - (1) pokrene reakciju na upozorenja iz (a)(2) aktiviranjem unaprijed definiranih resursa i načina postupanja;
 - (2) ograniči širenje napada i izbjegne potpuno ostvarenje scenarija prijetnje;
 - (3) kontrolira način kvara zahvaćenih elemenata definiranih u IS.D.OR.205(a).
- (c) Organizacija provodi mjere čiji je cilj oporavak od incidenata povezanih sa informacijskom sigurnošću, uključujući hitne mjere, po potrebi. Te mjere oporavka omogućavaju organizaciji da:
 - (1) ukloni ili ograniči na prihvatljiv nivo uvjete koji su prouzrokovali incident;
 - (2) dostigne sigurno stanje zahvaćenih elemenata definiranih u IS.D.OR.205(a) unutar vremena oporavka koje je prethodno odredila organizacija.

IS.D.OR.225 Odgovor na nalaze o kojima je nadležni organ obavijestio

- (a) Nakon zaprimanja obavještenja o nalazima koje je dostavio nadležni organ, organizacija:
 - (1) utvrđuje korijenski uzrok ili uzroke i faktore koji doprinose neusklađenosti;
 - (2) utvrđuje plan korektivnih mjera;
 - (3) dokazuje korekciju neusklađenosti na način prihvatljiv nadležnom organu.
- (b) Mjere navedene pod (a) provode se u periodu dogovorenom sa nadležnim organom.

IS.D.OR.230 Sistem vanjskog izvještavanja o informacijskoj sigurnosti

- (a) Organizacija primjenjuje sistem izvještavanja o informacijskoj sigurnosti koji je u skladu sa zahtjevima utvrđenima u pravilniku kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom

- zrakoplovstvu ako se taj pravilnik primjenjuje na nju.
- (b) Ne dovodeći u pitanje obaveze iz pravilnika kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu, organizacija osigurava da se nadležnom organu prijavljuje svaki incident ili ranjivost povezani sa informacijskom sigurnošću koji mogu predstavljati značajan rizik za sigurnost zračne plovidbe (aviation safety).
- (1) Neprimjenjivo.
- (2) Neprimjenjivo.
- (c) Neprimjenjivo.
- (1) Neprimjenjivo.
- (2) Neprimjenjivo.
- (3) Neprimjenjivo.

IS.D.OR.235 Ugovaranje aktivnosti upravljanja informacijskom sigurnošću

- (a) Organizacija osigurava da su pri ugovaranju svakog dijela aktivnosti iz IS.D.OR.200 ovog aneksa sa drugim organizacijama ugovorene aktivnosti u skladu sa zahtjevima ovog pravilnika i da organizacija sa kojom je sklopljen ugovor radi pod njenim nadzorom. Organizacija osigurava da se rizicima povezanim sa ugovorenim aktivnostima upravlja na odgovarajući način.
- (b) Organizacija osigurava da nadležni organ, na zahtjev, može imati pristup organizaciji sa kojom je sklopljen ugovor kako bi se utvrdila kontinuirana usklađenost sa primjenjivim zahtjevima utvrđenim ovim pravilnikom.

IS.D.OR.240 Zahtjevi za osoblje

- (a) Odgovorni rukovoditelj organizacije imenovan u skladu sa ovim pravilnikom ima statutarno ovlaštenje da osigura finansiranje i provođenje svih aktivnosti koje se zahtijevaju ovim pravilnikom. Taj rukovoditelj:
- (1) osigurava dostupnost svih potrebnih sredstava za ispunjavanje zahtjeva ovog pravilnika;
- (2) uspostavlja i promovira politiku informacijske sigurnosti iz IS.D.OR.240 (a)(1) ovog aneksa;
- (3) pokazuje osnovno razumijevanje ovog pravilnika.
- (b) Odgovorni rukovoditelj imenuje lice ili grupu lica kako bi osigurao da organizacija ispunjava zahtjeve ovog pravilnika i da odredi obim njihovih ovlaštenja. To lice ili grupa lica direktno odgovara odgovornom rukovoditelju, ima odgovarajuće znanje, obrazovanje i iskustvo za izvršavanje svojih odgovornosti. Procedurama se određuje ko zamjenjuje određeno lice u slučaju njegove dugotrajne odsutnosti.
- (c) Odgovorni rukovoditelj imenuje lice ili grupu lica za upravljanje funkcijom praćenja usklađenosti iz IS.D.OR.200(a)(12) ovog aneksa.
- (d) Ako organizacija dijeli organizacijske strukture, politike, procese i postupke povezane s informacijskom sigurnošću sa drugim organizacijama ili područjima aktivnosti u svojoj sopstvenoj organizaciji koja nisu dio odobrenja ili izjave, odgovorni rukovoditelj može povjeriti te aktivnosti zajedničkom odgovornom licu.

U tom slučaju uspostavljaju se mjere koordinacije između odgovornog rukovoditelja organizacije i zajedničkog odgovornog lica kako bi se osigurala odgovarajuća integracija upravljanja informacijskom sigurnošću unutar organizacije.

- (e) Odgovorni rukovoditelj, ili zajedničko odgovorno lice navedeno pod (d), imaju statutarno ovlaštenje uspostaviti i održavati organizacijske strukture, politike, procese i postupke potrebne za primjenu IS.D.OR.200 ovog aneksa.
- (f) Organizacija ima uspostavljen proces kojim se osigurava da ima dovoljno osoblja za obavljanje aktivnosti obuhvaćenih ovim aneksom.
- (g) Organizacija ima uspostavljen proces kojim se osigurava da osoblje navedeno pod (f) ima potrebnu kompetentnost za obavljanje svojih zadataka.
- (h) Organizacija ima uspostavljen proces kojim se osigurava da je osoblje upoznato sa odgovornostima povezanim sa dodijeljenim ulogama i zadacima.
- (i) Organizacija osigurava da su identitet i pouzdanost osoblja koje ima pristup informacijskim sistemima i podacima koji su predmet zahtjeva ovog pravilnika odgovarajuće uspostavljeni.

IS.D.OR.245 Vođenje evidencije

- (a) Organizacija vodi evidenciju o svojim aktivnostima upravljanja informacijskom sigurnošću.
- (1) Organizacija osigurava arhiviranje i sljedivost sljedeće evidencije:
- (i) sva primljena odobrenja i sve povezane procjene rizika za informacijsku sigurnost u skladu sa IS.D.OR.200(e);
- (ii) ugovore za aktivnosti iz IS.D.OR.200(a)(9);
- (iii) evidenciju ključnih procesa iz IS.D.OR.200(d);
- (iv) evidenciju o rizicima utvrđenima u procjeni rizika iz IS.D.OR.205 i povezanim mjerama postupanja s rizicima iz IS.D.OR.210;
- (v) evidenciju o incidentima i ranjivostima povezanim sa informacijskom sigurnošću prijavljenima u skladu sa sistemima izvještavanja iz IS.D.OR.215 i IS.D.OR.230;
- (vi) evidenciju o događajima povezanim sa informacijskom sigurnošću koje će možda trebati ponovno procijeniti kako bi se otkrili neotkriveni incidenti ili ranjivosti povezani sa informacijskom sigurnošću.
- (2) Evidencija navedena pod (1)(i) čuva se najmanje pet godina nakon što odobrenje prestane važiti.
- (3) Evidencija navedena pod (1)(ii) čuva se najmanje pet godina nakon izmjene ili raskida ugovora.
- (4) Evidencija navedena pod (1)(iii), (iv) i (v) čuva se najmanje pet godina.
- (5) Evidencija navedena pod (1)(vi) čuva se dok se ti događaji povezani sa informacijskom sigurnošću ponovno ne procijene u skladu sa učestalošću utvrđenom u postupku koji je utvrdila organizacija.
- (b) Organizacija vodi evidenciju o kvalifikacijama i iskustvu sopstvenog osoblja uključenog u aktivnosti upravljanja informacijskom sigurnošću.
- (1) Evidencija o kvalifikacijama i iskustvu osoblja čuva se sve dok lice radi za organizaciju i najmanje tri godine nakon što je lice napustilo organizaciju.

- (2) Članovima osoblja na njihov zahtjev daje se pristup njihovim pojedinačnim evidencijama. Osim toga, na njihov zahtjev, organizacija im dostavlja kopiju njihove lične evidencije prilikom napuštanja organizacije.
- (c) Format evidencije određen je u postupcima organizacije.
- (d) Evidencija se čuva na način kojim se osigurava zaštita od oštećenja, izmjena ili krađe, a informacije se po potrebi identificiraju u skladu sa njihovim stepenom tajnosti. Organizacija osigurava da se evidencija čuva na način kojim se osigurava integritet, autentičnost i ovlašten pristup.

IS.D.OR.250 Priručnik za upravljanje informacijskom sigurnošću (ISSM)

- (a) Organizacija nadležnom organu stavlja na raspolaganje priručnik za upravljanje informacijskom sigurnošću (ISSM) i, ako je primjenjivo, sve pripadajuće priručnike i postupke, koji sadrže:
 - (1) izjavu koju je potpisao odgovorni rukovoditelj, kojom se potvrđuje da će organizacija u svakom trenutku postupati u skladu sa ovim aneksom i ISSM. Ako odgovorni rukovoditelj nije glavni izvršni direktor (CEO) organizacije, tada taj glavni izvršni direktor supotpisuje izjavu;
 - (2) titulu, ime i prezime, dužnosti, odgovornosti i ovlaštenja lica ili lica iz IS.D.OR.240(b) i (c);
 - (3) titulu, ime i prezime, dužnosti, odgovornosti i ovlaštenja zajedničkog odgovornog lica iz IS.D.OR.240(d), ako je primjenjivo;
 - (4) politiku informacijske sigurnosti organizacije iz IS.D.OR.200(a)(1);
 - (5) opšti opis broja i kategorija osoblja i uspostavljenog sistema za planiranje raspoloživosti osoblja kako je propisano pod IS.D.OR.240;
 - (6) titule, imena i prezimena, dužnosti, odgovornosti i ovlaštenja ključnih lica odgovornih za primjenu navedenog pod IS.D.OR.200, uključujući lica ili lica odgovorna za funkciju praćenja usklađenosti iz IS.D.OR.200(a)(12);
 - (7) organigram koji prikazuje povezane lance odgovornosti za lica navedena pod (2) i (6);
 - (8) opis sistema unutrašnjeg izvještavanja iz IS.D.OR.215;
 - (9) postupke kojima se utvrđuje kako organizacija osigurava usklađenost sa ovim dijelom, a posebno:
 - (i) dokumentaciju iz IS.D.OR.200(c);
 - (ii) postupke kojima se definira kako organizacija kontrolira sve ugovorene aktivnosti iz IS.D.OR.200(a)(9);
 - (iii) postupak izmjene ISMM definiran pod (c);
 - (10) popis važećih odobrenih alternativnih načina usklađivanja.
- (b) Prvo izdanje ISSM se odobrava, a jedan primjerak zadržava nadležni organ. ISMM se izmjenjuje prema potrebi kako bi kontinuirano bio ažuran opis ISMS organizacije. Primjerak svih izmjena ISMM dostavlja se nadležnom organu.

- (c) Izmjenama ISMM upravlja se u skladu sa postupkom koji utvrđuje organizacija. Sve izmjene koje nisu obuhvaćene ovim postupkom i izmjene povezane sa promjenama navedenima u IS.D.OR.255(b) odobrava nadležni organ.
- (d) Organizacija može integrirati ISMM sa drugim priručnicima za upravljanje ili priručnicima koje čuva pod uvjetom da postoji jasno unakrsno upućivanje koje pokazuje koji dijelovi priručnika za upravljanje odgovaraju različitim zahtjevima sadržanim u ovom aneksu.

IS.D.OR.255 Promjene sistema upravljanja informacijskom sigurnošću

- (a) Promjenama sistema upravljanja informacijskom sigurnošću (ISMS) može se upravljati i o njima obavještavati nadležni organ provođenjem postupka koji je razvila organizacija. Taj postupak odobrava nadležni organ.
- (b) U pogledu promjena ISMS koje nisu obuhvaćene postupkom navedenim pod (a), organizacija podnosi zahtjev i dobija odobrenje koje izdaje nadležni organ.
U pogledu tih promjena:
 - (1) zahtjev se podnosi prije uvođenja svake takve promjene, kako bi se omogućilo nadležnom organu da utvrdi kontinuiranu usklađenost sa ovim pravilnikom i, prema potrebi, izmijeni potvrdu organizacije i povezane uvjete odobrenja koji su priloženi uz nju;
 - (2) organizacija nadležnom organu stavlja na raspolaganje sve informacije koje zatraži radi procjene promjene;
 - (3) promjena se provodi tek nakon prijema službenog odobrenja nadležnog organa;
 - (4) organizacija postupka u skladu sa uvjetima koje je propisao nadležni organ tokom provođenja takvih promjena.

IS.D.OR.260 Kontinuirano poboljšanje

- (a) Organizacija procjenjuje, koristeći odgovarajuće pokazatelje uspješnosti, djelotvornost i zrelost ISMS. Ta se procjena provodi na osnovu kalendara koji je unaprijed odredila organizacija ili nakon incidenta u vezi sa informacijskom sigurnošću.
- (b) Ako se nakon procjene provedene u skladu sa navedenim pod (a) utvrde nedostaci, organizacija preduzima potrebne mjere za poboljšanje kako bi osigurala da ISMS i dalje ispunjava primjenjive zahtjeve i održava rizike za informacijsku sigurnost na prihvatljivom nivou. Osim toga, organizacija ponovno procjenjuje one elemente ISMS na koje utiču donesene mjere.

ANEKS VII - Neprimjenjive odredbe, mijenja se i glasi:

- (1) **ADR.AR.A.025** mijenja se i glasi:
 - "(a) Ako nadležni organ sazna za bilo kakve značajne probleme u vezi sa provođenjem Uredbe (EU) 2018/1139 Evropskog parlamenta i Vijeća i njenih delegiranih i provedbenih akata, o tome obavještava Agenciju bez nepotrebnog odgađanja, a u svakom slučaju u roku od 30 dana od trenutka kad je saznao za te značajne probleme.
 - (b) Ne dovodeći u pitanje Uredbu (EU) br. 376/2014 Evropskog parlamenta i Vijeća i delegirane i provedbene akte donesene na osnovu te uredbe, nadležni organ dostavlja Agenciji sve informacije

značajne za sigurnost koje proizlaze iz izvještaja o događajima pohranjenim u nacionalnoj bazi podataka u skladu sa članom 6(6) Uredbe (EU) br. 376/2014 što je prije moguće.

- (c) Nadležni organ dostavlja Agenciji, u najkraćem mogućem roku, informacije od značaja za sigurnost koje proizlaze iz izvještaja o informacijskoj sigurnosti koje je zaprimila u skladu sa IS.D.OR.230 Aneksom (Dio IS.D.OR) Delegirane uredbe (EU) 2022/1645."

ADR.AR.A.030

- (b) Agencija uspostavlja sistem za odgovarajuću analizu svih primljenih informacija bitnih za sigurnost (safety) i, bez nepotrebnog odgađanja, nadležnom organu država članica i Komisiji pruža sve informacije, uključujući preporuke ili korektivne mjere koje treba preduzeti kako bi blagovremeno reagirali na problem u vezi sa sigurnošću (safety) koji uključuje aerodrome, operatore aerodroma i pružatelje usluga AMS, a koji su predmet Uredbe (EU) 2018/1139 i delegiranih i provedbenih akata donesenih na osnovu te uredbe.

ADR.AR.A.030A

- (b) Agencija uspostavlja sistem za odgovarajuću analizu svih relevantnih informacija bitnih za sigurnost koje zaprimi u skladu sa ADR.AR.A.025(c) i bez nepotrebnog odgađanja dostavlja državama članicama i Komisiji sve informacije, uključujući preporuke ili korektivne mjere koje se trebaju preduzeti, potrebne za blagovremenu reakciju na incident ili ranjivost povezanu sa informacijskom sigurnošću koje bi mogle uticati na sigurnost zračne plovidbe (aviation safety) i koji uključuju proizvode, dijelove, neugrađenu opremu, lica ili organizacije koji su predmet Uredbe (EU) 2018/1139 i njenim delegiranim i provedbenim aktima.
- (d) zadnja rečenica:
Nadležni organ države članice o tim mjerama takođe obavještava Agenciju i, ako je potrebno zajedničko djelovanje, nadležne organe drugih predmetnih država članica.

ADR.AR.B.005(c)(1) drugi dio zadnje rečenice:

ali koje su svoje aktivnosti prijavile kod više od jednog nadležnog organa ili u više od jedne države;

ADR.AR.B.015

- (c) Nadležni organ obavještava Agenciju o promjenama koje utiču na njegovu sposobnost obavljanja zadataka i na izvršavanje svojih odgovornosti kako je utvrđeno u Uredbi (EU) 2018/1139 i delegiranim i provedbenim aktima donesenim na osnovu te uredbe.

IS.D.OR.230

- (b) Osim toga:
- (1) kada takav incident ili ranjivost utiču na zrakoplov ili povezani sistem ili sastavni dio, organizacija o tome takođe izvještava nositelja odobrenja projekta;
- (2) kada takav incident ili ranjivost utiče na sistem ili sastavni dio koji koristi organizacija, ona o tome izvještava organizaciju odgovornu za projektovanje sistema ili sastavnog dijela;
- (c) Organizacija izvještava o stanju navedenom pod (b) kako slijedi:

- (1) obavještenje se dostavlja nadležnom organu i, ako je primjenjivo, nositelju odobrenja projekta ili organizaciji odgovornoj za projektovanje sistema ili sastavnog dijela odmah kada organizacija bude upoznata s tim stanjem;
- (2) izvještaj se dostavlja nadležnom organu i, ako je primjenjivo, nositelju odobrenja projekta ili organizaciji odgovornoj za projektovanje sistema ili sastavnog dijela što prije, ali najkasnije 72 sata od trenutka kad je organizacija upoznata s tim stanjem, osim ako to spriječe vanredne okolnosti.

Izvještaj se sastavlja u obliku koji određuje nadležni organ i sadrži sve relevantne informacije o stanju koje je poznato organizaciji;

- (3) izvještaj o daljim mjerama podnosi se nadležnom organu i, ako je primjenjivo, nositelju odobrenja projekta ili organizaciji odgovornoj za projektovanje sistema ili sastavnog dijela, i sadrži pojedinosti o mjerama koje je organizacija preduzela ili koje namjerava preduzeti kako bi se oporavila od incidenta i mjerama koje namjerava preduzeti kako bi spriječila slične incidente u vezi sa informacijskom sigurnošću u budućnosti.

Izvještaj o daljim mjerama podnosi se čim se utvrde te mjere i sastavlja se u obliku koji odredi nadležni organ.

IS.D.OR.240

Odredbe koje se odnose na projektne organizacije:

- (a) ili, u slučaju projektnih organizacija, rukovoditelj projektne organizacije, imenovan u skladu sa Uredbom (EU) br. 748/2012 kako je navedeno u članu 2(1) (a) i (b) ove uredbe,
- (b) ili, u slučaju projektnih organizacija, rukovoditelj projektne organizacije
- (c) ili, u slučaju projektnih organizacija, rukovoditelj projektne organizacije
- (d) ili, u slučaju projektnih organizacija, rukovoditelj projektne organizacije
- (e) ili, u slučaju projektnih organizacija, rukovoditelj projektne organizacije

IS.D.OR.250

Odredbe koje se odnose na projektne organizacije:

- (a)(1) ili, u slučaju projektnih organizacija, rukovoditelj projektne organizacije